

LIPERI [6-7, 12-17] KANGASRANTA 1-8

Kivikautiset asuinpaikat Liperin Kangasrannan alueella

Petro Pesonen & Taisto Karjalainen, tarkastus 1996

LIPERI [6-7, 12-17] Kangasranta 1-8

Kivikautiset asuinpaikat Liperin Kangasrannan alueella, tarkastus 1996

JOHDANTO

Outokummun Laavussuolla kesäkuussa 1996 suoritetun arkeologisen kaivauksen yhteydessä tarkastettiin myös lähialueiden muinaisjäänneksiä iltaisin ja viikonloppuisin. Näiden tarkastuskäyntien tuloksena kirjattiin seitsemän ennestään tuntematonta kivikautista asuinpaikkaa Liperissä. Lisäksi kerättiin löytöjä kahdelta ennestään tunnetulta asuinpaikalta Liperissä ja Outokummussa sekä tehtiin lisähavaintoja yhdellä pyyntikuoppakohteella Liperissä.

Tässä raportissa on kuvattu Liperin Kangasrannan alueen muinaisjäännekset (Liperi 6-7, 12-17), jotka kaikki on luokiteltu kivikautisiksi asuinpaikoiksi, vaikka osalla asutus lienee jatkunut varhaisella metallikaudellakin. Kangasranta sijaitsee Joensuun ja Kuopion välisen maantien varrella, Viinijärven etelärannalla ja Sysmäjärveltä tulevan Sysmäjoen pohjoispuolella. Kivi- ja varhaismetallikaudella Sysmänjoki ja -järvi sekä Taipaleenjoki ovat olleet osa Pyhäselän lahtea. Kangasrannan alueelta tunnettiin ennen vuotta 1996 kohteet Liperi 6 ja 7 (Kangasranta 1-2), joista on aiemmin käytetty nimiä Hylkylä 1 ja 2. Uusien kohteiden löytymisen myötä nimitys osoittautui ontuvaksi, sillä Hylkylän talo sijaitsee Viinijärven rannalla yli kilometrin päässä kohteista. Nimet päätettiin muuttaa paremmin aluetta kuvaavaksi ja kaikki Viinijärven rautatien alikulkusillan ja Kangasrannan talon väliset kohteet on nimetty Kangasrannaksi ja erotettu järjestysnumeroilla toisistaan. Käytäntö antaa väljemmän mahdollisuuden lisätä kohteita jälkikäteen; näitä varmasti tulee alueelta löytymään. Toisaalta lisäkohteiden myötä osa paikoista siirrettäneen yhtenäiseksi muinaisjäännealueeksi ja myös tällöin yhtenäinen nimi helpottaa muutoksia.

Kangasrannan kohteet muodostavat pienoisläpyleikkauksen keski- ja myöhäisneoliittisestä asutushistoriasta Pohjois-Karjalassa, sillä asuinpaikkoja on usealta eri korkeusvyöhykkeeltä, eri rantaterasseilta. Vanhimmaasta päästä on kohde Kangasranta 8, jossa on tyypillistä kampakeramiikkaa. Kohteen korkeus on n. 90-91 mmpy. Seuraavat kohteet ovat Kangasranta 7 ja 3, joista ensiksimitä on myöhäisen tyyppistä kampakeramiikkaa, korkeus n. 88 mmpy. Kohteet Kangasranta 2, 5 ja 6 ovat 85-86 mmpy korkeudella. Näiden kohteiden löydöt ovat lähinnä Pöljän tyyppistä asbestikeramiikkaa. Alimmalla tasolla ovat kohteet Kangasranta 1 ja 4, joista myös on asbestikeramiikkaa, korkeudella 83-84 mmpy. Kangasranta 1:n keramiikka on Kierikin keramiikkaa.

Kangasranta 1 (entinen Hylkylä) on löydetty jo 1960-luvulla ja Kangasranta 2 (entinen Hylkylä 2) v. 1992. Muut tässä luetellut kohteet löytyivät v. 1996. Kangasrannan kohteista seuraava asuinpaikka Joensuuhun päin, Liperi [3] Karpalosuo, sijaitsee heti rautatiesillan itäpuolella. Siitä edelleen itään sijaitsevat Viinijärven keskustan seudun asuinpaikat Liperi [2] Juvonen, [4] Rinteelä ja [5] Kuoppala. Sysmäjärven rannan asuinpaikoille Liperi [8] Jakaranniemi ja Outokumpu [17] Lintutorni on matkaa n. 5 km.

Helsingissä 15.7.1996

Petro Pesonen, FM

Taisto Karjalainen, FK

LIPERI [6] Kangasranta 1
Kivikautinen asuinpaikka, lk. 2

Kylä: Taipale
Tila: 63:65
Peruskartta: 4221 12 KAARNALAMPI (1989)
Koordinaatit: x= 6949 46, y= 4457 88, z= n. 82.5

Löydöt: KM 16421 saviastian paloja (lintukuvioista Kierikin keramiikkaa)

Tutk. Pekka Sarvas, inventointi 1964-1965, Iris Haikonen, tarkastus 1983, Mika Laven-
to, tarkastus 1992, Petro Pesonen, tarkastus 1996

Tarkastus 1996:

Asuinpaikka sijaitsee Viinijärven ortodoksisesta kirkosta n. 2.5 km länsilounaaseen ja n. 100 m Kuopion ja Joensuun välisestä maantiestä etelään, Ristonkankaan tien risteyksestä n. 300 m länteen. Alue on Sysmänjokeen viettävää hiesuista peltoa. Sarvaan mukaan löydöt KM 16421 löytyivät peltoauekan pohjoisreunaan raivatulta uutispelloilta, ojankaivuussa, n. lapionpiston syvyydestä. Löytöpaikan tarkastuksesta ja paikan pohjoispuolella olevalle kankaalle tehdyistä koekuopista huolimatta Sarvas ei havainnut paikalla muuta asuinpaikkaan viittaavaa. Myöskään myöhemmissä tarkastuksissa paikalla ei ole havaittu löytöjä, ei liioin nyt.

LIPERI [7] Kangasranta 2
Kivikautinen asuinpaikka, lk. 2

Kylä: Taipale
Tila: 63:48
Peruskartta: 4221 12 KAARNALAMPI (1989)
Koord: x= 6949 40, y= 4458 00, z= 86

Löydöt: KM 27555:1-2 asbestikeramiikkaa 2 kpl, kvartssia 2 kpl

Tutk. Mika Lavento, tarkastus 1992, Petro Pesonen, tarkastus 1996

Tarkastus 1996:

Asuinpaikan sijaintitiedot ovat hieman epäselvät: Lavennon tarkastuskertomuksessa koordinaateiksi mainitaan x= 6949 50 ja y= 4458 18, z= 86. Korkeus on vahvistettu vaaituksin. Kyseisten koordinaattien mukainen korkeus on kuitenkin n. 88-89 mmpy. Lisäksi Lavento mainitsee löytöluettelossaan löytöjen kerätyn työmaalta, jollaista ei kyseisten koordinaattien kohdalla kuitenkaan ole eikä ole koskaan ollutkaan. Sen sijaan n. 200 m lounaaseen päin on joitakin vuosia sitten rakennettu uusia taloja, jotka eivät näy vielä v. 1989 peruskartassakaan. Ilmeisesti nämä ovat juuri olleet rakenteilla Lavennon inventoinnin aikaan v. 1992. Myös korkeudet täsmäävät paremmin kohteeseen. Korjatut koordinaatit asuinpaikalle ovat siten suurinpiirtein seuraavat: x= 6949 40, y= 4458 00. V. 1996 en käynyt näiden rakennuksien luona tarkastamassa onko paikalla mahdollisesti lisää löytöjä.

LIPERI [12] Kangasranta 3
Kivikautinen asuinpaikka, lk. 1

Kylä: Taipale

Tila: 63:66

Peruskartta: 4221 12 KAARNALAMPI (1989)

Koord: länsipää x= 6949 58, y= 4457 94, itäpää x= 6949 52, y= 4458 03, z= n. 88

Löydöt: **KM 29549: 1-2** kvartsia 3 kpl, asbestia 2 kpl

Tutk. Petro Pesonen & Taisto Karjalainen, tarkastus 1996

Tarkastus 1996:

Asuinpaikka sijaitsee Joensuun ja Kuopion välisen maantien varrella, sen pohjoispuolella, junaradasta n. 800 m länteen, ampumaradalle johtavan tien itäpuolella. Löydöistä kaksi kvartsi-iskosta ja asbestin kappaleet on poimittu ampumaradalle johtavalta tieltä itään erkanevalta metsäautotieltä, sen pinnasta 30.5.1996 (Pesonen & Karjalainen). Yksi kvartsi-iskoksista on poimittu ampumaradalle johtavan tien varrella olevalta levennykseltä, maan pinnasta 11.5.1996 (Pesonen).

Alueella on todettu neljä asumuspainannetta, joista läntisimmät kaksi ovat selkeitä, n. 6 x 8 m laajuisia, syviä painanteita ja itäisimmät kaksi matalampia, mutta yhtä suuria (ks. oheinen yleiskarttaluonnos). Kaikki painanteet sijaitsevat n. 88 mmpy korkeudella olevan rantaterassin päällä, samoin löydöt ovat tältä terassilta. Korkeus viitannee myöhäiskivikauteen, Kierikin/Pöljän keramiikan aikaan, sillä läheisen Kangasranta 8:n tyypillisen kampakeramiikan aikaiset painanteet ovat pari metriä korkeammalla rannalla.

Asumuspainanteidensa ja ehjyytensä vuoksi asuinpaikka kuuluu rauhoitusluokkaan 1.

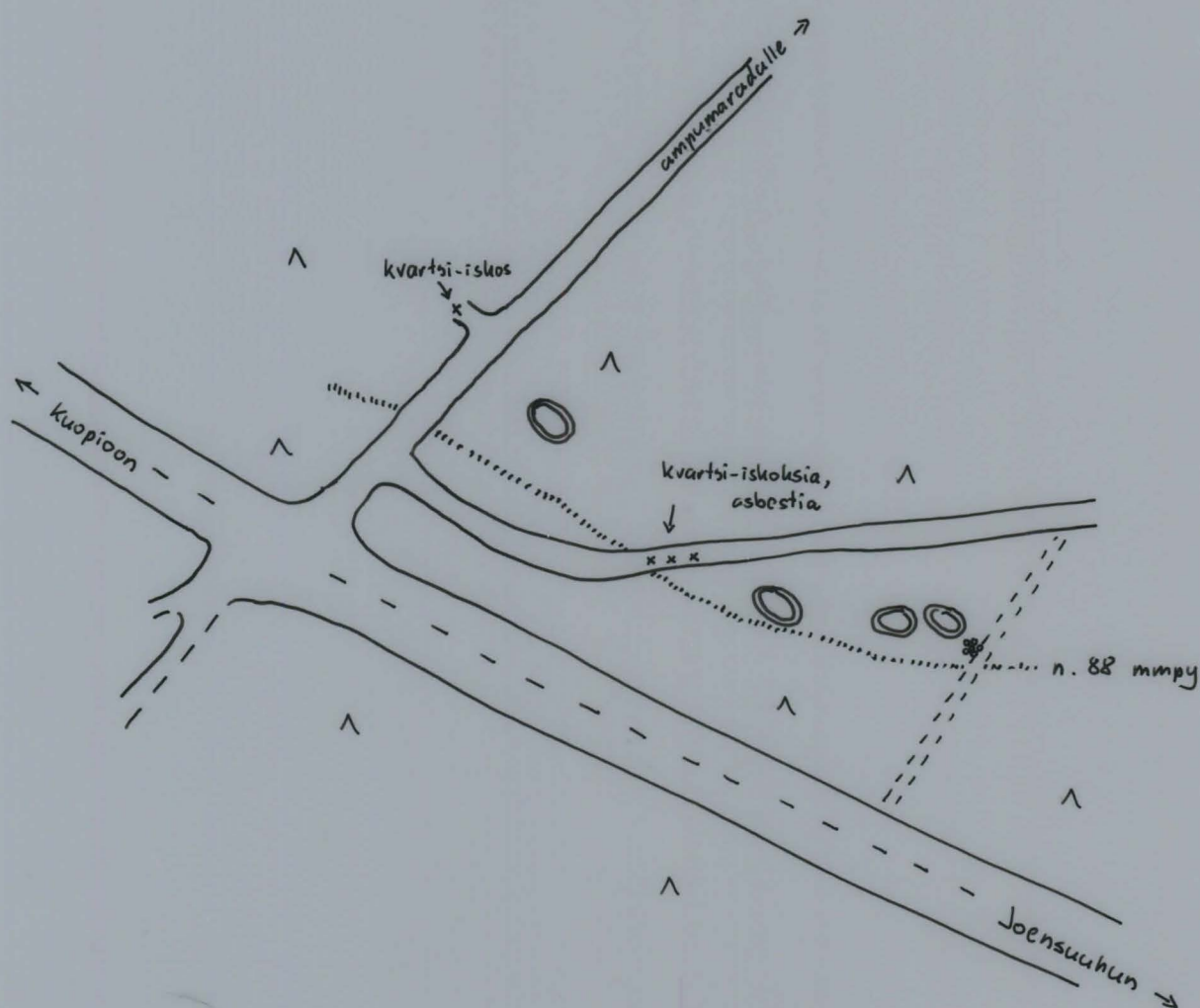
LIPERI 12 Kangasranta 3

Yleiskarttaluonnos n. 1:1250

Piirt. Petro Pesonen 1996

- asumuspainanne
- x x x löytöjä
- ⊗ rajakivi
- rantatörmän harja

LIPERI [13] Kangasranta 4
Kivikautinen asuinpaikka, lk. 2

Kylä: Taipale

Tila: 30:15 ja 63:26

Peruskartta: 4221 12 KAARNALAMPI (1989)

Koord: länsipää x= 6949 56, y= 4457 66, itäpää x= 6949 48, y= 4457 75, z= n.
83-84 mmpy

Löydöt: **KM 29550: 1-4** saviastian paloja (Pöljä?) 48 kpl, kvartssia 47 kpl, palanutta luuta
2 kpl

Tutk. Petro Pesonen, tarkastus 1996

Tarkastus 1996:

Asuinpaikka sijaitsee Joensuun ja Kuopion välisen maantien varrella, sen eteläpuolella, rautatien ylikulkusillasta 1 km länsiluoteeseen, Mäntylän talosta n. 300 m kaakkoon, hiekkaisen pellon yläreunassa. Löydöt on poimittu vajaan 100 m:n matkalta pellon ja kangasmetsän väliseltä paljastuneelta hiekkaiselta alueelta 16.6.1996. Löytövyöhykkeen leveys on n. 10-20 m. Alueella oli myös palaneita kiviä. Peruskartassa näkyvä lato on paikalta purettu.

Sekä löytöjen korkeus että läheinen sijainti asuinpaikan Kangasranta 1 -asuinpaikan kanssa antavat odottaa näiden kahden kohteen mahdollista yhdistämistä lähiaikoina, varsinkin jos alueella päästään tekemään tarkempia arkeologisia tutkimuksia. Kyseiset kaksi asuinpaikkaa ovat Kangasrannassa alimmilla korkeuksilla sijaitsevat ja on mahdollista että täällä asutusjatkuvuutta olisi Kierikin ja Pöljän keramiikasta varhaiseen metallikauteen saakka. Toistaiseksi varhaisen metallikauden löydöt Kangasrannan kohteilta kuitenkin puuttuvat.

LIPERI [14] Kangasranta 5
Kivikautinen asuinpaikka, lk. 2

Kylä: Taipale

Tila: 63:26

Peruskartta: 4221 12 KAARNALAMPI (1989)

Koord: länsipää x= 6949 63, y= 4457 65, itäpää x= 6949 60, y= 4457 68, z= n.
85-86 mmpy

Löydöt: **KM 29551: 1-2** kvartsia 7 kpl

Tutk. Petro Pesonen, tarkastus 1996

Tarkastus 1996:

Asuinpaikka sijaitsee Joensuun ja Kuopion välisen maantien varrella, sen eteläpuolella, rautatien ylikulkusillasta 1.1 km länsiluoteeseen, Mäntylän talosta n. 150 m kaakkoon. Löydöt on poimittu n. 80 m:n matkalta metsäautotien pinnalta 11.5 ja 16.6.1996. Metsäautotie kulkee n. 86 mmpy korkeudella kulkevan rantaterassin harjalla ja löytökohdalla se leikkaa alemmaksi, n. 85 mmpy korkeudelle. Löytökorkeus viittaa samaan aikaan kuin kohteet Kangasranta 2 ja 6, joilta on löydetty asbestikeramiikkaa. Ympäristö kohteiden Kangasranta 1,4 ja 5 luona on ehjää kangas-metsää, jolta on odotettavissa lisää asuinpaikkalöytöjä.

LIPERI [15] Kangasranta 6
Kivikautinen asuinpaikka, lk. 2

Kylä: Taipale

Tila: 61:8

Peruskartta: 4221 12 KAARNALAMPI (1989)

Koord: länsipää x= 6949 90, y= 4457 45, itäpää x= 6949 85, y= 4457 50, z= n.
85-86 mmpy

Löydöt: **KM 29552: 1-2** asbestikeramiikkaa (Pöljä?) 4 kpl, kvartssia 2 kpl

Tutk. Petro Pesonen & Taisto Karjalainen, tarkastus 1996

Tarkastus 1996:

Asuinpaikka sijaitsee Joensuun ja Kuopion välisen maantien varrella, sen eteläpuolella, rautatien ylikulkusillasta 1.4 km luoteeseen, Mäntylän talosta n. 200 m luoteeseen. Löydöt on poimittu n. 50 m:n matkalta pellon yläreunasta, kangasmetsän rajalta 1.6.1996. Löytökohdalla metsä on pusikkoista eikä esim. asumuspainanteita kyetty havaitsemaan. Myöskään pellolla havainto-olosuhteet eivät olleet parhaat mahdolliset, sillä vain aivan pellon reuna oli kasvustosta vapaa. Löydöt ja löytökorkeus viittaavat myöhäiskivikauteen. Korkeus on sama kuin kohteessa Kangasranta 5.

LIPERI [16] Kangasranta 7
Kivikautinen asuinpaikka, lk. 2

Kylä: Taipale

Tila: 61:8

Peruskartta: 4221 12 KAARNALAMPI (1989) ja 4222 10 HARMAANSALO (1990)

Koord: länsipää x= 6950 04, y= 4457 42, itäpää x= 6949 99, y= 4457 44, z= n. 88 mmpy

Löydöt: **KM 29553: 1-2** saviastian paloja 6 kpl (kampakeramiikkaa), talkkia 1 kpl

Tutk. Petro Pesonen & Taisto Karjalainen, tarkastus 1996

Tarkastus 1996:

Asuinpaikka sijaitsee Joensuun ja Kuopion välisen maantien varrella, sen eteläpuolella, rautatien ylikulkusillasta 1.5 km luoteeseen, Mäntylän talosta n. 300 m luoteeseen. Löydöt on poimittu n. 50 m:n matkalta pellon yläreunasta, kangasmetsän rajalta 1.6.1996. Löytökorkeus on suunnilleen sama kuin kohteella Kangasranta 3 asumuspainanteineen. Löytömateriaali on ilmeisesti myöhäistä kampakeramiikkaa asbesti/talkkisekoitteineen, mikä sopii hyvin rannankorkeuteen.

LIPERI [17] Kangasranta 8
Kivikautinen asuinpaikka, lk. 1

Kylä: Taipale

Tila: 61:8

Peruskartta: 4222 10 HARMAANSALO (1990)

Koord: länsipää x= 6950 19, y= 4457 36, itäpää x= 6950 10, y= 4457 42, z= n.
90-91 mmpy

Löydöt: **KM 29554: 1-4** saviastian paloja (Ka II) 33 kpl, pii-iskoksia 3 kpl, palanutta luuta
1 kpl

Tutk. Petro Pesonen & Taisto Karjalainen, tarkastus 1996

Tarkastus 1996:

Asuinpaikka sijaitsee Joensuun ja Kuopion välisen maantien varrella, sen eteläpuolella, rautatien ylikulkusillasta 1.7 km luoteeseen, Suorannan talosta n. 400 m eteläkaakkoon. Löydöistä n:ot 1-2 (keramiikkaa ja luuta) on löydetty pellon ja laitumena olevan alueen rajalta, jossa maa on paljastunut, Sysmänjoen rantapelloille vievältä traktoritieltä n. 60 m luoteeseen. Löytönumerot 3-4 (keramiikkaa ja piitä) on poimittu edellisen löytökohdan ja Kuopio-Joensuu -tien välistä, laitumella erottuvan asumuspainanteen pohjoisreunalta, kannon juurelta. Asuinpaikalla on ainakin kaksi selkeää ja yksi epäselvä asumuspainanne (ks. tarkemmin yleiskarttaluonnoksesta). Löydöt poimittiin 1.6.1996. Lisäksi kohteesta edelleen länteen, samalla muinaisella rantaterassilla, on useita epämääräisiä painanteita, joista osa saattaa olla asumuspainanteita. Myös nämä painanteet ovat laidunmaalla ja osin metsämaalla. Kohde vaatisi lisätutkimuksia painanteiden luonteen ja asuinpaikan laajuuden selvittämiseksi.

Asumuspainanteidensa vuoksi asuinpaikka kuuluu 1. rauhoitusluokkaan.

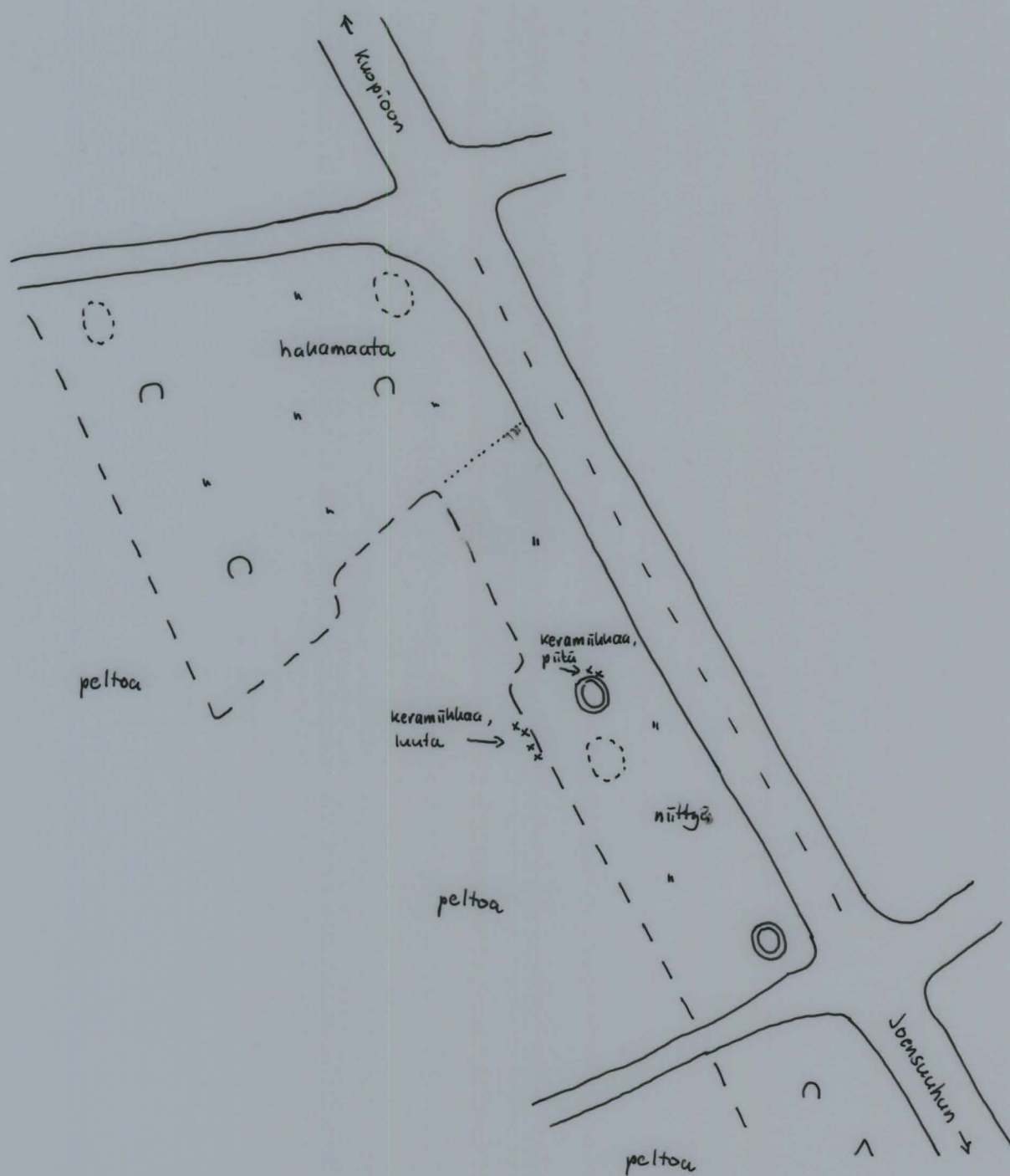
LIPERI 17 Kangasranta 8

Yleiskarttaluonnos n. 1:1250

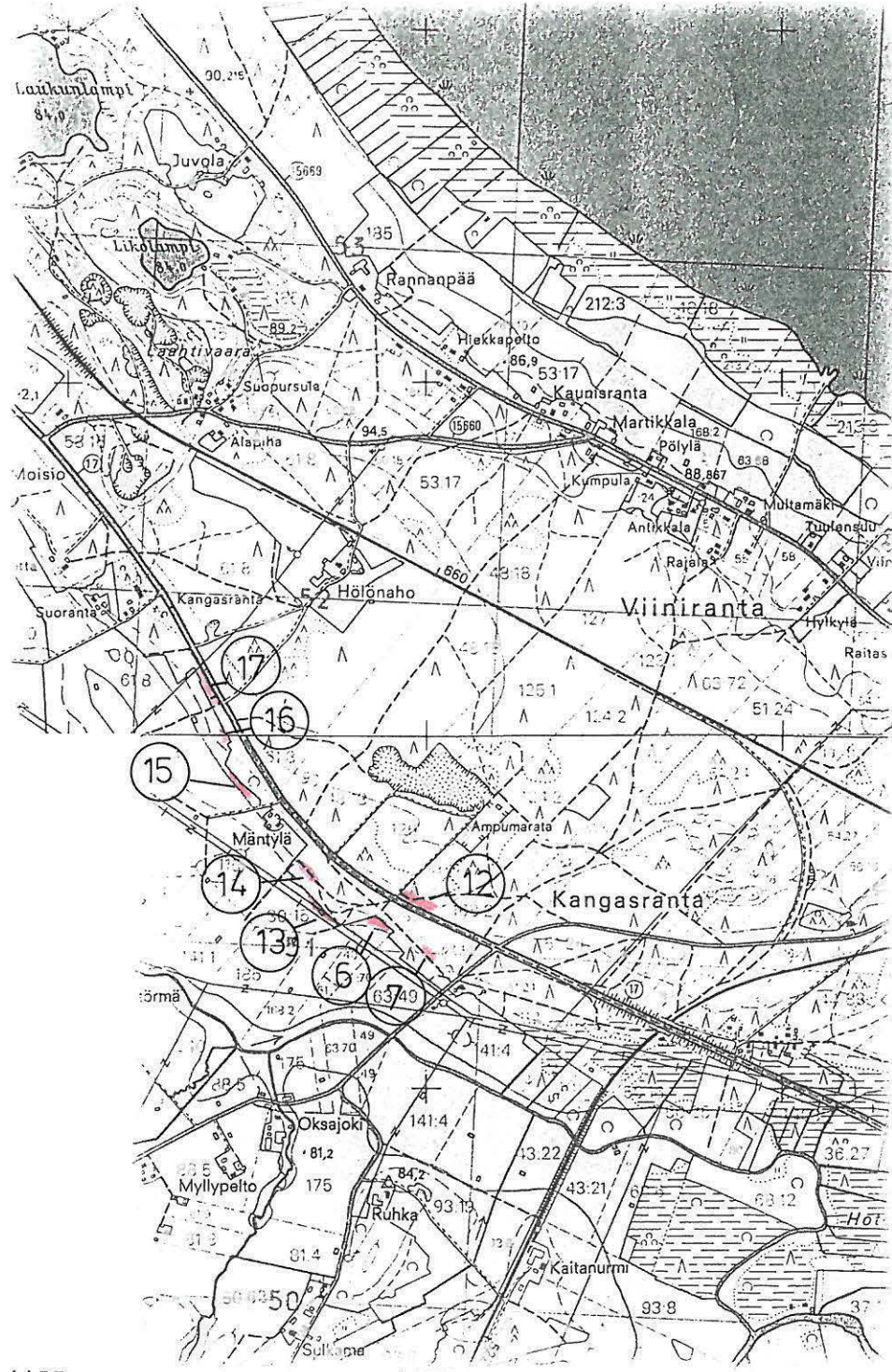
Piirt. Petro Pesonen 1996

- asumuspainanne
- mahd. asumuspainanne
- löytöjä

Peruskarttaote 1:20000 (4221 12 KAARNALAMPI ja 4222 10 HARMAANSALO).
Kohteet Liperi (6-7 ja 12-17) Kangasranta 1-8.

6952

6951

6950

6949

4457

4458

4459

LIPERI Kangasranta 4 (29550) / Pesonen 1996

Luuanalyysi 2.4.1997 Pirkko Ukkonen

4 - (Mammalia)

LIPERI Kangasranta 8 (29554) / Pesonen 1996

Luuanalyysi 2.4.1997 Pirkko Ukkonen

2 - (?)